

יהודה הן מוקצה משום נולד (פסקי ר"ד, ריטב"א לעיל קכא, ב ד"ה גירסת) [ואף שידוע שיש עצמות בבשר והדרך להשליכם לכלבים, אין זו הכנה המוציאתן מתורת מוקצה, כיון שבכניסת השבת הם היו חלק ממאכל אדם, ואינו נותן דעתו להשתמש בפסולת שלהם למאכל בהמה] (ריטב"א שם, נמוקי יוסף לעיל שם בשם הרמב"ן).

מְסַלֵּק אֶת הַטְּבֵלָה כְּלָה וּמְנַעֲרָה, ואין הטבלה נאסרת בטלטול מדין בסיס לדבר האסור, משום שמונה עליה גם אוכל, כך שנעשית בסיס לדבר האסור והמותר (תוס' ביצה ב, א ד"ה ובית הלל, בת" שני), או משום שכאשר הניח את העצמות והקליפים על הטבלה, היה בדעתו לטלם ממנה בשבת (תוס' לעיל נא, א ד"ה או, בשם ר"ת, ותוס' ביצה שם בשמו), או שאינו חושש היכן יפלו העצמות והקליפים, ולכן אינו נחשב כ'מניח' את המוקצה על הבסיס (תוס' שם, בת" שליש). ויש שפירש, שאין הבסיס נאסר אלא כשיש למוקצה שעליו חשיבות קצת, אבל עצמות וקליפים שאינם חשובים, אין הטבלה נאסרת מחמתם (רשב"א ביצה שם).

חַד אָמַר כָּקַל הַשֶּׁבֶת כְּלָה הִלְכָה כְּרַבִּי שְׁמַעוֹן, מהלשון 'בכל השבת כולה' משמע שהלכה כרבי שמעון בכל מקום שנחלק עם רבי יהודה בהלכות שבת, ולא רק במוקצה, ומכאן יש לתמוה על הרמב"ם (שבת י, כא) שפסק כרבי יהודה (לעיל קז, ב) שמחייב על מלאכה שאינה צריכה לגופה (רמב"ן, ובע"ז ברשב"א). ויש שפירש, שלדעת הרמב"ם 'בכל השבת כולה' היינו שבכל דיני מוקצה בשבת הלכה כרבי שמעון, אבל ביום טוב הלכה כרבי יהודה [וכדעת רב נחמן בביצה (ב, א)] (זרע אמת חידושים מג).

לְבַר מְמַקְּצָה מַחֲמַת מֵיֵאוֹס, וכל שכן שהלכה כרבי יהודה במוקצה מחמת איסור שדחאו בידים, כגון נר שהדליקו בו באותה שבת, שהוא יותר חמור ממוקצה מחמת מיאוס, אבל במוקצה מחמת איסור שלא דחאו בידים, כגון נבילה שנתנבלה בשבת, הלכה כרבי שמעון, כיון שהוא יותר קל ממוקצה מחמת מיאוס (תוס' לעיל מה, ב ד"ה אין לנו, וראה בחז"א א"ח מא, יד).

בְּמַקְּצָה מַחֲמַת מֵיֵאוֹס נִמִּי הִלְכָה כְּרַבִּי שְׁמַעוֹן וְכוּ', לְבַר מְמַקְּצָה מַחֲמַת אִסוּר. ■ להלכה, מוקצה מחמת איסור אסור [כרבי יהודה] (ש"ע א"ח רעט, א), אבל מוקצה מחמת מיאוס מותר [כרבי שמעון] (ש"ע שם שי, א). וביום טוב גם מוקצה מחמת מיאוס אסור וכל שכן נולד [כרבי יהודה] (ש"ע שם תצה, ד ומשנ"ב שם, טו), ויש מתידין מוקצה מחמת מיאוס ביום טוב כמו בשבת, אבל אסורים ב'נולד' בין בשבת ובין ביום טוב (רמ"א שם). והאחרונים הכריעו שנולד מותר בשבת ואסור ביום טוב, ולכן אין לטלטל עצמות שהתפרקו מן הבשר ביום טוב אף על פי שהן ראויים לכלבים, מפני שאתמול כשהיו מחוברין לבשר היו ראויין גם לאדם, והרי זה נולד (משנ"ב שם, צ).

הִתְנַן כָּל הַכְּלָיִם נִטְלָיִן בַּשֶּׁבֶת וְכוּ', ומשנה זו סוברת כרבי שמעון, שהרי היא מתירה לטלטל את כל הכלים, כולל כלי שמלאכתו לאיסור (רש"י). ולדעת התוס' (לעיל לו, א ד"ה הא רבי יהודה, וד"ה הא רבי שמעון) שבין לרבי יהודה ובין לרבי שמעון מותר לטלטל כלי שמלאכתו לאיסור לצורך גופו ומקומו ואסור לטלטלו מחמה לצל, ההוכחה שמשנה זו סוברת כרבי שמעון היא ממה שהתירה לטלטל את כל הכלים, כולל חצוצרות ומיטה שייחדה למעות, שלרבי יהודה הן מוקצה ואסור לטלטלן [כמבואר לעיל (לה, ב ו-מד, ב)] (אשי ישראל).

אֵין מְבַקְעִין עֵצִים מִן הַקְּרוֹת שסודרות ומוכנות לבנין (רש"י), ודין זה הוא גם לדעת רבי שמעון שמתיר מוקצה, כיון שעצים אלו יקרים ומיועדים לבנין, והם מוקצה מחמת חסרון כיס, שהוא מוקצה גם לדעת רבי שמעון (תוס' ביצה ב, ב ד"ה אין, רשב"א שם לא, א ד"ה מתני'). ויש מפרשים, שגם דין זה הוא רק לדעת רבי יהודה שאוסר מוקצה, כיון שקורות אלו אינן מוקצה מחמת חסרון כיס, ורק 'ארזי ואשוח' המבוארים בסמוך הם מוקצה מחמת חסרון כיס (בית מאיר תקא א, ובע"ז במאירי ביצה ב, ב ד"ה וכן אסור).

וְלֹא מִן הַקְּרוֹת שֶׁנִּשְׁבְּרָה בְּיוֹם טוֹב, וקורה זו לפני שנשברה עמדה לבנין והיתה מוקצה מחמת חסרון כיס, אך לאחר שנשברה ואינה עומדת עוד לבנין, אסורה היא רק משום שבכניסת השבת היתה מוקצה, ו'מיגו דאיתקצאי לבין השמשות איתקצאי לכולא יומא'. ורבי שמעון חולק על דין זה, שהרי התיר לחתוך נבילה לפני הכלבים, אף שבכניסת השבת היתה הבהמה מוקצה מחמת איסור [שהרי אסור לשוחטה בשבת] (חכמת מנוח ביצה ב, ב, ובע"ז בתוס' קנו, ב, וראה מג"א שח, יט, שמוקצה מחמת חסרון כיס שנשבר, אסור משום 'מיגו דאיתקצאי'). ויש שפירש, שקורות אלו נחשבות 'נולד' (רמב"ם י"ט, ב, יב), הואיל ומתחילה היתה קורה ונחשבה לכלי, ועכשיו היא עצים בעלמא (משנ"ב תקא, ב, וראה שם שפירש טעם נוסף). ■ וכן נפסק להלכה (ש"ע א"ח תקא, א).

ואפילו שרבי שמעון חולק על דין מוקצה רק כשיושב ומצפה לכך שיוכל להשתמש במוקצה, כמבואר לעיל (מו, ב), מכל מקום כיון שהקורה נשברה בשבת, מסתמא היתה כבר רעועה מאתמול, והרי הוא כיושב ומצפה מתי תישבר ויוכל להשתמש בה להסיקה תחת תבשילו (תוס' ביצה ב, ב ד"ה אין).

רַבִּי יוֹחָנָן הוּא הַרְבֵּי יוֹסֵי בַר יְהוּדָה מִתְּנִי לָהּ, והגמ' יכלה לתרץ שרבי יוחנן סובר כרב נחמן (ביצה א, א), שבשבת הלכה כרבי שמעון שמתיר מוקצה וביום טוב הלכה כרבי יהודה שאוסר מוקצה, אלא שתירצה לפי האמת שרבי יוחנן היה שונה משנה הזו בשם רבי יוסי בר יהודה ואינה סתם משנה (ריטב"א קנו, ב). ויש שמוכיחים מכאן, שסוגיינתו סוברת שאין הבדל בין שבת ליום טוב לענין מוקצה [ודלא כרב נחמן] (רא"ש כד, כ, סמ"ג לאוין עה ד"ה) ואין חילוק.

אֵין מִשְׁקִין וְשׁוֹחְטִין אֶת הַמְּדַבְּרִיּוֹת, והגמ' יכלה לתרץ ש'מדבריות' הן מוקצה, כיון שהן כגרגורות וצימוקים שהעלם לגג [וכסברת הגמ' לעיל (מה, ב)] (תוס', וראה רמב"ן שמוזה שהגמ' לא תירצה כן, מוכח שחזרה בה מסברא זו). ויש שפירש, ש'מדבריות' נחשבות כגרגורות וצימוקים רק לדעת רבי הסובר שהן לנוות במרעה ואינן נכנסות ליישוב כלל, אבל לרבנן הסוברים ש'מדבריות' נכנסות לפעמים ליישוב, אינן נחשבות כגרגורות וצימוקים (תלמיד הרמב"ן).

מְגַבְּהִין מֵעַל הַשְּׁלֶחָן עֲצָמוֹת וְקַלְפִּינִן, אף שאינם ראויים למאכל כלב (רש"י לעיל קמג, א ד"ה עצמות), ואף שעצמות שאינן ראויות לכולם הן מוקצה גם לדעת רבי שמעון [כמבואר במשנה לעיל (שם)], מכל מקום הותר להגביהן מעל השולחן, משום שהן מאוסות ונחשבות כ'גרף של רעי' שהתירו חז"ל לטלטלו אף שהוא מוקצה, ולדעת רבי שמעון התירו לטלטלו בידים, אולם לדעת רבי יהודה לא התירו אלא אגב כלי (מגיני שלמה שם ד"ה עצמות). ויש מפרשים, שהמשנה מתירה לטלטל רק עצמות שראויות למאכל בהמה (תוס' שם ד"ה עצמות, רשב"א שם ד"ה הא), ומכל מקום לרבי